

# UNELE CONSTATĂRI ÎN NUMISMATICA MODERNĂ ROMÂNEASCĂ

de GEORGE BUZDUGAN,  
OCTAVIAN LUCHIAN,  
CONST. C. OPRESCU

Publicațiile numismatice românești, din ultimele decenii, se referă, în mare majoritate, la domeniul monedei antice și medievale.

În afară de lucrarea apărută în ultimul deceniu „Sistemul bănesc al leului și precursorii lui” de Costin C. Kirițescu<sup>1</sup>, lucrare care se referă în principal la emisiunile monetare românești moderne (atît metal cît și hîrtie), precum și de lucrarea „Moneda în România” de Octavian Iliescu<sup>2</sup> în care se tratează, în final, încercările de emiterie a unei monede naționale românești în secolul al XIX-lea, puține sînt studiile și știrile apărute privind numismatica modernă românească.

În dezvoltarea numismaticii pe plan internațional, față de interesul ce se manifestă tot mai accentuat între colecționarii și numismații de pretutindeni, pentru moneda modernă, se cuvine ca și mișcarea numismatică din țara noastră să acorde tot interesul studiului monedei românești, instaurată ca monedă națională acum un secol.

Nu putem aștepta să culegem date privind numismatica noastră din publicațiile de cataloage pe care le emite străinătatea : uneori cu scăpări, lipsuri sau necunoașterea situației de fapt.

Ceea ce este scuzabil pentru publicațiile venite din afară nu poate fi admisibil pentru publicațiile cu care sînt datori numismații și cercetătorii noștri.

Reaparitia „Buletinului Societății Numismatice Române” deschide posibilități de publicare a materialului numismatic care prezintă, cu adevărat, interes.

Orice părere enunțată, precum și știrile asupra descoperirilor monetare, trebuie să constituie subiect de discuții obiective, urmînd eventuale completări, corectări sau chiar infirmări, pe baza argumentelor fondate.

Sub acest raport, sperăm că Buletinul Societății noastre va constitui o adevărată tribună și de aceea, în cele ce urmează, ne vom referi la unele constatări în domeniul emisiunilor de monede românești din epoca modernă, emisiuni care așteaptă clarificare.

Într-o „TABELĂ”, pe formular tipărit, întocmită probabil la Banca Națională a României prin 1901, cuprinzînd situația „monetelor naționale puse

în circulație, demonetizate și rebătute de la 1867 pînă la 1901<sup>66</sup>, cu indicarea valorii nominale, monetărilor, anului de batere, numărul de bucăți, sînt trecute în primele rubrici (fig. 1) o serie de date, dintre care spicuim :

FELUL MONETELOR ȘI VALOAREA	Monetăriile la care s'au bătut								
	BUCUREȘCI			BIRMINGHAM			BRUXELA		
	Anul	Bucăți	Valoare	Anul	Bucăți	Valoare	Anul	Bucăți	Valoare
Aur 20 lei	1870	5.000	100.000						
	1883	150.000	3.000.000						
	1884	35.290	705.800						
	1890	196.000	3.920.000						
		386.290	7.725.800						
5 Lei	1880	1.800.000	9.000.000						
	1881	4.000.000	20.000.000						
	1882	1.100.000	5.500.000						
	1883	2.300.000	11.500.000						
	1884	300.000	1.500.000						
	1885	40.000	200.000						
		9.540.000	47.700.000						

1) AUR, 20 lei. Monede bătute în monetăria București

1870	5000 buc.	valoare	100000 lei
1883	150000	" "	3000000 "
1884	35290	" "	705800 "
1890	196000	" "	3920000 "
	386290	" "	7725000 "

(toate rămase în circulație în 1901)

2) ARGINT, 5 lei, Monede bătute în monetăria București

1880	1800000 buc.	valoare	9000000 lei
1881	4000000	" "	20000000 "
1882	1100000	" "	5500000 "
1883	2300000	" "	11500000 "
1884	300000	" "	1500000 "
1885	40000	" "	200000 "
	9540000	" "	47700000 "

La „Observații“, în dreptul anului 1880, este notat: „o parte din piesele bătute în 1880 s-a bătut cu milesimul 1879<sup>66</sup>“

3) *Demonetizate*

1890	5000000	buc.	valoare	25000000	lei
1900	68850	"	"	344250	"
	5068850	"	"	25344250	"

4) *Rămase în circulație* (piese de 5 lei) în 1901 = 4471150 buc. valoare 22355750 lei (fig. 2).

LISATE ESTE	REBĂTUTE HAMBURG		IN CIRCULAȚIE LA 1901		OBSERVAȚII
	Anul	Bucăți	Bucăți	Valoare	
			385.290	7.785.800	a 20 Lei
25.000.000 344.250			4.471.150	22.355.750	NB. O parte din monede bătute în 1880 s-a bătut cu milesimul 1879.
	1880	18.279	174.538		

Datele și mențiunile arătate mai sus deschid o serie de probleme :

a) Din mențiunea trecută în rubrica monedelor de argint de 5 lei bătute în 1880 rezultă că : un număr de monede cu valoarea nominală 5 lei, din 1880, deci din acelea avînd titulatura : CAROL I DOMNUL ROMÂNIEI cu efigia în profil spre stînga (gravor KULLRICH) au fost bătute cu milesimul 1879.

Întrucît proba monetară (5 lei din 1879), care se cunoaște în cîteva exemplare, are efigia în profil spre dreapta și de altă factură (gravor Leopold Wiener)<sup>3</sup>, întocmitorul „TABELEI“ nu se putea referi la exemplarele de probă.

În concluzie, din acest izvor de informare apare o variantă a monedei de 5 lei din 1880, purtînd milesimul 1879, care variantă așteaptă confirmarea „definitivă“ prin eventuala descoperire în viitor a unor exemplare din moneda respectivă.

b) Din datele cuprinse în „TABELĂ“, rezultă că întocmitorul ei nota la „observații“ — cînd era cazul — mențiunile necesare privind milesimul.

Revenind cu analiza noastră la rubrica monedelor de aur, observăm că : pentru anul 1884 sînt trecute „ca bătute“ 35290 buc. monede de 20 lei aur în valoare de 705800 lei, fără nici o notare la rubrica observații.

Const. Moisil scrie<sup>4</sup>: „Monetăria Statului a reușit să bată în 1883 un număr de 150000 monete de 20 lei, dar monete de 10 nu s-au bătut deloc. În schimb, în 1884, s-au mai bătut 35290 monete de câte 20 lei....“

În ultimul studiu de amploare al lui Costin C. Kirișescu<sup>5</sup> se atribuie anului 1883 emisiunea de 185350 buc. monede de aur de 20 lei, ceea ce ar reprezenta — cu o mică diferență — însumarea emisiunilor din 1883 și 1884 arătate separat în „TABELĂ“ și confirmate de Profesorul Const. Moisil, după cum s-a menționat mai sus.

Dacă emisiunea de 20 lei aur din 1884 ar fi purtat milesimul 1883, nu ar fi menționat acest fapt întocmitorul „TABELEI“, așa cum a făcut-o în cazul monedelor de 5 lei 1880, bătute cu milesimul 1879?

Rezultă că s-au bătut și monede de 20 lei aur cu milesimul 1884.

c) Din datele cuprinse în „TABELĂ“ rezultă că, în anul 1900 s-au „demonetizat“ 68850 buc. monede de 5 lei, adică au fost scoase din circulație și probabil topite.

În studiul lui Costin C. Kirișescu<sup>6</sup> se arată că: în anul de emisiune 1900 au rezultat 68850 buc. monede de argint<sup>7</sup> de 5 lei, pentru ca mai târziu<sup>8</sup>, să fie trecut „anul baterii“ 1901 — 68850 buc. valoarea 334000 lei (argint 90%, cupru 10%).

Este știut că, în anul 1900, nu s-au emis monede de 5 lei, ci numai în 1901 (cele realizate la monetăria din Hamburg).

A corespuns *exact* numărul celor demonetizate la București în 1900 cu numărul celor „bătute“ în 1901 la Hamburg?

Etapele de fabricare a unei monede: anul de batere și anul emisiunii (acesta din urmă caracterizat prin milesim) nu coincid întotdeauna. Spre exemplu avem cazul monedelor de 2 lei (691734 buc.) bătute în 1915 cu milesimul 1914, precum și monedele de aur (jubiliare) bătute în 1927, cu milesimul 1922.

★

Lămuririle ce vor urma la cele semnalate mai sus, vor avea meritul de a contribui la lămurirea situațiilor care ne apar neclare, în domeniul emisiunilor monetare din țara noastră, mai ales că e vorba de o epocă destul de recentă.

#### NOTE

1 I, 1964, în colaborare cu Cselényi Béla, Constantin Iacobovici și Octavian Iliescu.

II, 1967 în colaborare cu Egyed Acatiu și Kecskés Iosif.

III, 1971 în colaborare cu Dionis Patapievici.

2 Octavian Iliescu, *Moneda în România*, 491—1864, Edit. Meridiane, București, 1970.

3 Mulțumiri numismatului Octavian Iliescu de la Cabinetul Numismatic al Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România, pentru înlesnirea consultării documentației întocmită de D-sa.

4 Const. Moisil, *Vechile monetării din România. Istoric-organizare activitate monetară*, în vol. *Monetăria Națională. Zece ani de activitate 1935—1945*, București, 1945, p. 49.

5 Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, I, 1964, p. 201.

6 Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, I, 1964, p. 400.

7 Ioan T. Saul, *Metale și aliaje monetare* în vol. citat mai sus, p. 57 arată că aveau titlul 900 Ag. și 100 Cu.

8 Costin C. Kirișescu, *op. cit.*, II, p. 547, Anexa II.